

Job de Ruiter
(* 30 april 1930 – † 4 oktober 2015)

Job de Ruiter werd de eerste dagen na zijn dood in de Nederlandse pers vooral herdacht als politicus. Terecht, want hij heeft tijdens de jaren van zijn ministerschap (1977-1986) enkele netelige en al jaren slepende discussies beslecht die Nederland – al lijken dit grote woorden - beslist verder geholpen hebben. Wie was de man, die deze huzarenstukjes volbracht? En wat had hij met het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme van doen?

De Ruiter werd geboren in een groot gezin in Giessendam. Het gezin telde nog zeven jongens en vier meisjes. Zijn vader, aannemer, was een overtuigd gereformeerd man die in 1944 mee ging met de Vrijmaking. Misschien was dat de reden dat de jonge Job in 1948 niet aan de Vrije Universiteit, immers een bolwerk van de ‘synodalen’, ging studeren maar in Utrecht. De Ruiter werd lid van de reformatorische studentenvereniging SSR Utrecht. Daarvan was ook zijn studiegenoot Willem Aantjes lid. SSR stond onder de bezielende maar soms ook dwingende leiding van de destijds eeuwige student George Puchinger, die pas in 1955 zou afstuderen en daarvoor eindeloos colleges liep: filosofie, theologie, geschiedenis en Nederlands.

De Ruiter heeft naderhand wel laten doorschemeren dat hij moeite had met de koers, die Puchinger eind jaren veertig, begin jaren vijftig voorstond met SSR. De student wist allerlei professoren aan zich te binden (onder wie zijn leermeester F.C. Gerretson, de hoogleraar koloniale geschiedenis in Utrecht), die schreven voor *Polemios. Oecumenisch-nationale publicaties op calvinistische grondslag*, zoals het tijdschrift – dat om de veertien dagen verscheen – al snel heette. De polemische toon van Puchinger en de zijnen was de jonge De Ruiter eigenlijk wezensvreemd en de figuur van Puchinger zou hem altijd wezensvreemd blijven, ook al hadden ze later weer contact. Onder meer toen Puchinger De Ruiter interviewde voor de bundel *In gesprek met het kabinet-Van Agt*, dat van 1977 tot 1981 regeerde en waarin De Ruiter zitting had als minister van Justitie.

De Ruiter studeerde af in 1953 en leek een juridisch-ambtelijke loopbaan tegemoet te gaan. In de jaren vijftig was hij advocaat en procureur in respectievelijk Den Haag en Amsterdam. Intussen werkte hij ook aan een proefschrift, waarop hij in 1963 promoveerde. *Beschouwingen over de algemeenheid van goederen in het ontwerp burgerlijk wetboek*, die zijn naam vestigden als kenner van het privaatrecht. In 1970, veertig jaar oud, werd De Ruiter hoogleraar in dat vak aan de Vrije Universiteit. Zijn kwaliteiten als bruggenbouwer werden op de VU al snel ontdekt. Op 1 september 1976 werd hij rector magnificus in een tijd, die bepaald turbulent te noemen was. De vorige rector, I.A. Diepenhorst, had heel wat te stellen gehad met onder meer opstandige studenten, dikwijls lid of sympathisant van de CPN, die de grondslag van de VU niet wilden erkennen. Het had tot forse confrontaties geleid, die nergens toe leidden. Aan de Ruiter de taak de spanningen te verminderen. Na een jaar rectoraat werd De Ruiter gevraagd minister van Justitie te worden in het kabinet Van Agt-Wiegel, dat na de langste kabinetsformatie uit de Nederlandse geschiedenis in 1977 werd geformeerd. De Ruiter was geen lid van

het CDA en werd het voor de gelegenheid. Er is altijd aan zijn partijloosheid voorbij gegaan, maar die is toch wel tekenend voor De Ruiter te noemen. Hij had na zijn lidmaatschap van de destijds strijdbare studentenvereniging SSR weinig behoefte meer aan uitgesproken stellingnames. Dat laat ook zijn terugkeer naar de Gereformeerde Kerken (synodaal) zien. De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), waarin hij groot werd, profileerden zich in de jaren vijftig als 'ware kerk' en trokken een rechte lijn met de Afscheiding en Doleantie en zelfs met de Reformatie van 1517.

De Ruiter zou de kerk begin jaren zestig verlaten en overgaan naar de GKN. Als minister zou De Ruiter, niet de meest opvallende figuur van het kabinet, de maatschappij moderniseren, schreef Peter de Waard in zijn necrologie in *de Volkskrant* van 30 oktober 2015. En zo was het. Onder de wetgeving van zijn hand viel vooral de Abortuswet op, die hij samen met zijn liberale collega Leendert Ginjaar (Volksgezondheid) opstelde. Onder bepaalde voorwaarden werd abortus toegestaan, waarmee een einde kwam aan een jarenlange strijd over dit thema.

In die jaren was ook een andere kwestie een heet hangijzer in de Nederlandse politiek: de plaatsing van 48 kruisraketten in Nederland. Dat uitgerekend De Ruiter in het eerste kabinet-Lubbers (1982-1986) tot minister van Defensie werd benoemd, kan achteraf als een meesterzet worden getypeerd. De weinig uitgesproken De Ruiter kon eigenlijk bij niemand kwaad doen en is ook nimmer heftig aangevallen door de vredesbeweging uit die dagen.

Na zijn aftreden verging het De Ruiter zoals wel meer gerespecteerde ministers: hij werd gevraagd voor commissies en voorzitterschappen. Voor het Historisch Documentatiecentrum was vooral zijn voorzitterschap van het dr. Abraham Kuiperfonds van belang. De Ruiter bekleedde dat voorzitterschap tussen 1993 en 2010 maar liefst zeventien jaar. Het fonds beoogde 'de reformatorische inbreng in het christen-democratisch denken te behartigen, zulks in een opbouwende ontmoeting met het rooms-katholieke denken binnen de christendemocratie', zoals de doelstelling werd geformuleerd. En het wilde 'de internationale verbreiding van reformatorisch gedachtegoed stimuleren'. Maar enghartig was De Ruiter daarbij niet.

In het begin van deze eeuw rees het plan over de naamgever van de stichting een veelomvattende biografie te laten schrijven. De Ruiter wenste geen gereformeerde biografie van Kuiper, bang als hij was voor een hagiografie. Uiteindelijk werd de Utrechtse historicus Jeroen Koch uitverkoren als biograaf. Zijn biografie zorgde voor enige ophef in gereformeerde kring, waar een enkeling het boek als godslasterlijk beschouwde, terwijl anderen oordeelden dat de biograaf zich te weinig ingeleefd had in de persoon van Kuiper. Oprachtgever De Ruiter kon het niet deren en aanschouwde de discussies met tevredenheid: Kuiper was in discussie, beter kon het Abraham Kuiperfonds zich niet wensen.

De Ruiter had zich intussen zelf ook tot biograaf ontpopt met de studie *Jan Donner. Jurist. Een biografie* (2003). Hij beschreef het leven van zijn voorganger, die in het Interbellum van twee kabinetten deel uitmaakte als Minister van Justitie. Donner tekende in 1932 voor de wet op de godslastering. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was Donner tot 1944 lid van de Hoge Raad, waarvan hij in 1946 president werd. De Ruiter schreef een degelijke biografie over Donner, die hij nergens verheerlijkte. Donner kende na de Tweede

Wereldoorlog een goede reputatie als het 'enige goede lid' van de Hoge Raad, die niet te ver mee was gegaan in aanpassing aan de Duitse bezetter. Toch relativeert De Ruiter in zijn biografie dit lang ingenomen standpunt. Nader onderzoek van Corjé Jansen voor zijn boek *De Hoge Raad en de Tweede Wereldoorlog* (2011) bevestigde De Ruiters relativering: Donner had als lid van de Hoge Raad net zo min een heldenrol vervuld als de andere leden van het hoogste rechtscollege.

Wim Berkelaar
4 november 2015